

Zamoljen sam od strane izdavača da pročitam rukopis autora dr. Envera Demirovića “Javnost - pretpostavke konstituiranja ovog fenomena u Bosni i Hercegovini”, nakon čega mogu iznijeti sljedeće mišljenje:

Dr. Demirović je poznati bosanskohercegovački znanstveni i javni radnik, koji se svojim dosadašnjim djelima iskazao kao vrstan poznavalac u domenu sociološko-filozofskih znanosti. Rukopis dr. Demirovića pod gore navedenim naslovom, koji je ovdje predmet naše pažnje, predstavlja vrijednu i zanimljivu studiju analize aktualne bosanskohercegovačke problematike - socijalnog fenomena društvene javnosti. S obzirom da je dotični problem kod nas veoma malo, ili gotovo nikako seriozno istraživani, rukopis, odnosno knjiga dr. Demirovića će predstavljati nezaobilaznu studiju za proučavanje navedenog problema na tlu Bosne i Hercegovine.

Kao historičar, posebnu sam pažnju obratio na dio knjige koja tretira multikulturalnu javnost BiH kao historijsko naslijeđe tokom minulih epoha, gdje autor sagledava postavljeni problem kroz kraći pregled historijskih epoha BiH. Iako autor naglašava da historija sama po sebi nije predmet njegovog zanimanja, da bi predočio potpunu sliku problema koji obrađuje, a uz konstataciju da je javnost dio subkulture, pravilno rezonira da “nije moguće izostaviti osvrt na povijesnu prošlost, u kojoj su se formirale religije, nacije, mentaliteti i kulture na tlu BiH” (str. 108). Da bi došao do esencijalnih odgovora koji proistječu iz bosanskohercegovačke osobenosti, autor je postavio temeljna pitanja kao što su: kada je BiH naseljena, kada i kako je izvršena transformacija iz tribalne zajednice u državnu organizaciju, koje su rase, mentaliteti i kulture naseljavale prostore današnje BiH. Analizirajući navedeno, počev od ranog srednjeg stoljeća pa dalje, autor daje vrlo zanimljiv presjek političkih i kulturnih događanja, koja predstavljaju premisu za analizu problema javnosti na bosanskohercegovačkom prostoru. Autor se osvrće na historijska zbivanja u onoj mjeri koliko to traži postavljeni problem da bi ga objasnio kroz fenomene, koji, kao kulturno-historijsko naslijeđe, daju odgovore zašto je demokratska javnost u BiH ne malo specifična u odnosu na zemlje užeg i šireg okruženja.

Autor se najviše zadržava na razdoblju turske okupacije, kada su stvorene prve ozbiljne pretpostavke za respektiranje javnosti. Pri tome pravilno rezonira da je turska uprava u određenoj mjeri i na specifičan način respektirala biće Bosne sa svim njenim kulturnim i političkim specifičnostima, što je prije svega bilo uvjetovano načinom na koji je turski osvajač zaposjedao Bosnu, zatim njenim geostrateškim značajem, a onda ulogom i značajem domaćeg plemstva, koje je dalo ogromni kulturni i politički obol razvoju i opstanku Osmanskog carstva.

To je podloga koja je Bosni i u kasnijem razdoblju osigurala poseban politički status - *Corpus separatum*. Dr. Demirović vrlo uspješno objašnjava genezu konstitucije javnosti na ovom prostoru, kao posljedicu preplitanja više vjera, nacija i kultura, što je tuđinska vlast morala respektirati, a što je uvjetovalo stvaranje tzv. povijesne svijesti.

Instaliranje austrougarske vlasti je, po autoru, dalo novu dimenziju shvaćanju javnosti ispoljenu kvalitetnijim sadržajem po evropskom modelu. Autor pravilno analizira povijesnu uvjetovanost koja je za posljedicu imala formiranje tri javnosti, odnosno tri "kolektivna stava", shodno trima nacionalnim i konfesionalnim korpusima. Autor sveobuhvatnom analizom austrougarske vladavine u BiH pravilno zaključuje da je ona "činila sve da svoju okupaciju predstavi kao kulturološku i ekonomsku misiju, kao humanističko vladanje novog stila prema obrascima ponašanja tadašnje Evrope" (p. 135). Takva politika je rezultirala formiranjem domaće javnosti većeg nivoa koji je BiH sve više približavao suvremenim evropskim kretanjima.

U poglavlju "Versajska Jugoslavija i javnost u BiH", kroz prizmu istraživanja javnosti u tom periodu, dr. Demirović koncizno daje presjek političkog stanja u kojem se našla BiH, što je rezultiralo gubljenjem njene samostalnosti i elemenata državnosti sa posljedicama koje su se teško odrazile na njen sveukupni razvoj. Izvršena je samo načelna konstitucija formi ispoljavanja javnosti koja se podijelila na demokratsku i totalirističku, s ideološkom primjesom fašizma.

Po autoru, bosanskohercegovačka javnost u uvjetima socijalističkog sistema i vladanja komunizma nije imala posebnu formu ispoljavanja, osim ako je riječ isključivo o političkoj javnosti. Važna je autorova konstatacija da su izbori iz 1990. godine, a zatim ratna zbivanja 1992.-1995. godine artikulirale tri javnosti u BiH strukturirane isključivo po nacionalno-vjerskom kriteriju, i kao takve pokazale su svoju moć kao bitan faktor njihove samosvojnosti. Autor veoma uspješno analizira stanje javnosti tokom proteklog rata koje tretira kao poseban fenomen, koji se pokazao snažnim oružjem ideologije i ideologa rata.

Sveusvemu, rukopis dr. Demirovića predstavlja vrlo složenu, zanimljivu i vrijednu studiju koja hronološkim redoslijedom prikazuje problem i razvoj demokratske javnosti na bosanskohercegovačkim prostorima. Kao takva, bit će od velike koristi kako običnoj tako i stručno zainteresiranoj čitalačkoj publici. Uvjeren sam da će predstavljati polazište za svaki oblik budućih istraživanja ovog problema, pa u to ime svesrdno preporučujem izdavaču da pride štampanju ovog djela.

Prof. dr. Enver Imamović